

Když se mluví o evropských fondech, většinou se nám vybaví evropské dotace ze strukturálních fondů nebo dotace zemědělcům. Méně známé a přitom pro Českou republiku stále zajímavější jsou tak zvané přímo řízené programy (známé rovněž jako „komunitární programy“).

Přímo řízené programy jsou financovány přímo z rozpočtu EU. Spravuje je přímo Evropská komise nebo specializované výkonné agentury. U některých programů jsou gestorem národní agentury. Oproti tomu u strukturálních fondů je správa programů ve sdíleném řízení, přičemž většina rozhodnutí i sám výběr projektů probíhá v režii členských států.

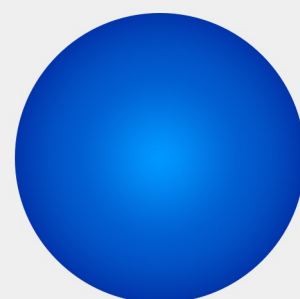
Na rozdíl od strukturálních fondů nebo společné zemědělské politiky, kde má každý členský stát garantovaný podíl na rozpočtu daného programu či fondu, u přímo řízených programů většinou soutěží projekty z různých členských států o evropské financování mezi sebou. Podporu z daného programu získají nej kvalitnější projekty.

Pro Českou republiku bude zapojení do této „vyšší ligy fondů EU“ stále důležitější. Podíl přímo řízených programů na rozpočtu EU v příštích letech pravděpodobně výrazně naroste. Zároveň bude postupně slábnout tok financování ze strukturálních fondů, neboť Česká republika bohatne a na podporu pro chudší regiony bude postupně ztrácet nárok.

V této brožuře se seznámíte s hlavními přímo řízenými programy a dozvíte se, jak se České republice daří z těchto programů čerpat. V druhé části brožury jsou uvedeny příklady inspirativních projektů financovaných z přímo řízených programů v ČR.

Přímo řízené programy v rozpočtu EU 2014–20

	Horizont 2020	77 mld. eur
	CEF	30,4 mld. eur
	Erasmus+	14,7 mld. eur
	LIFE	3,4 mld. eur
	COSME	2,3 mld. eur
	Kreativní Evropa	1,4 mld. eur
	EaSI	0,9 mld. eur
	Zdraví	0,45 mld. eur
	Právo a občanství	0,44 mld. eur
	Soudnictví	0,38 mld. eur
	Evropa pro občany	0,19 mld. eur

Pro srovnání:
**Evropské strukturální
a investiční fondy**

325 mld. eur

Zdroj: Evropská komise
Poznámka: Vysvětlivky k programům najdete na straně 3.

PŘÍMO ŘÍZENÉ PROGRAMY

Podíl přímo řízených programů na rozpočtu EU po roce 2020 výrazně naroste

Poznámky ke grafu napravo:

- Údaje pro období 2021–27 vycházejí z návrhu Víceletého finančního rámce, který Evropská komise předložila v květnu 2018. Konečná podoba víceletého rozpočtu EU bude výsledkem vyjednávání mezi členskými státy a Evropským parlamentem.
- Přímé řízené programy představují zásadní část položky „ostatní programy“.

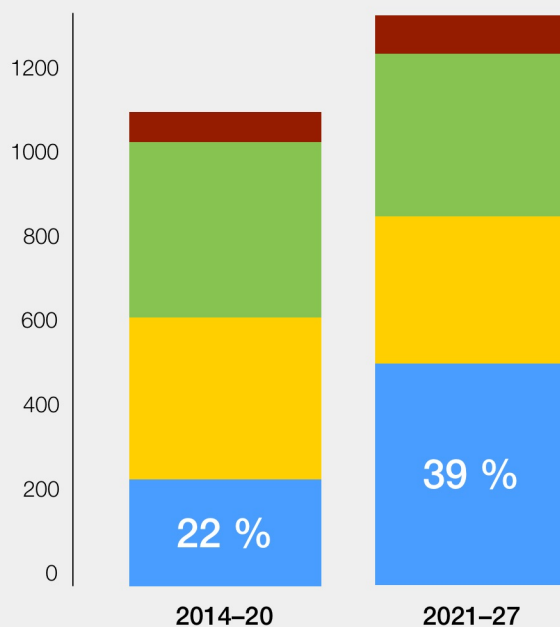
Česká republika čerpá z rozpočtu EU zejména prostřednictvím strukturálních fondů, přímo řízené programy dosud příliš nevyužívá

Zatímco v rozpočtu EU tvoří přímo řízené programy zhruba pětinu, v ČR představují pouze necelá 3 % příjmů z rozpočtu EU.

Přestože životní úroveň náleží ČR již do kategorie středněpříjmových zemí, ve vztahu k rozpočtu EU se soustřeďuje především na fondy určené k podpoře chudších regionů.

Struktura víceletých finančních rámců EU

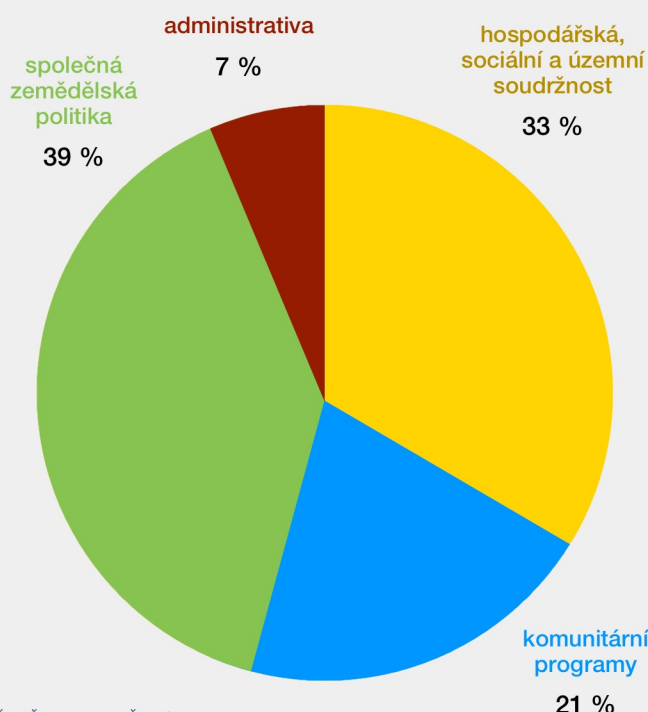
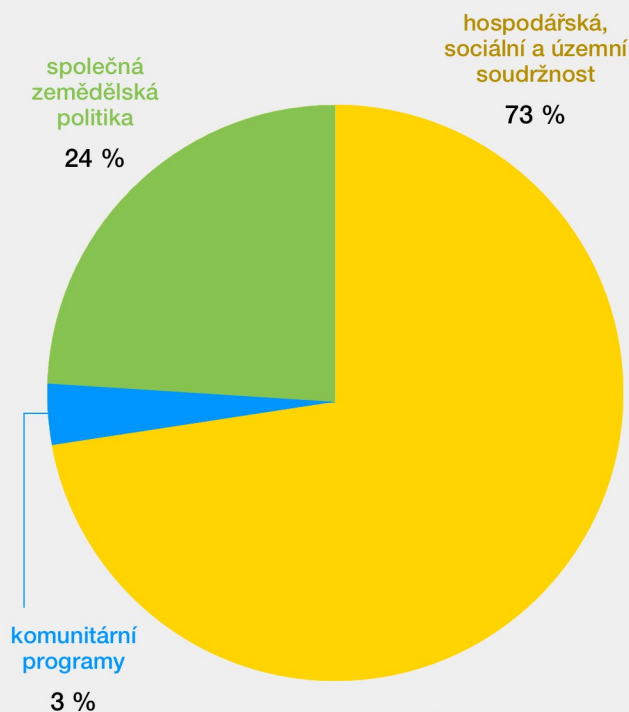
- administrativa
- spol. zemědělská pol.
- soudržnost
- ostatní programy

Zdroj: Evropská komise, EHSV

Česká republika

EU28

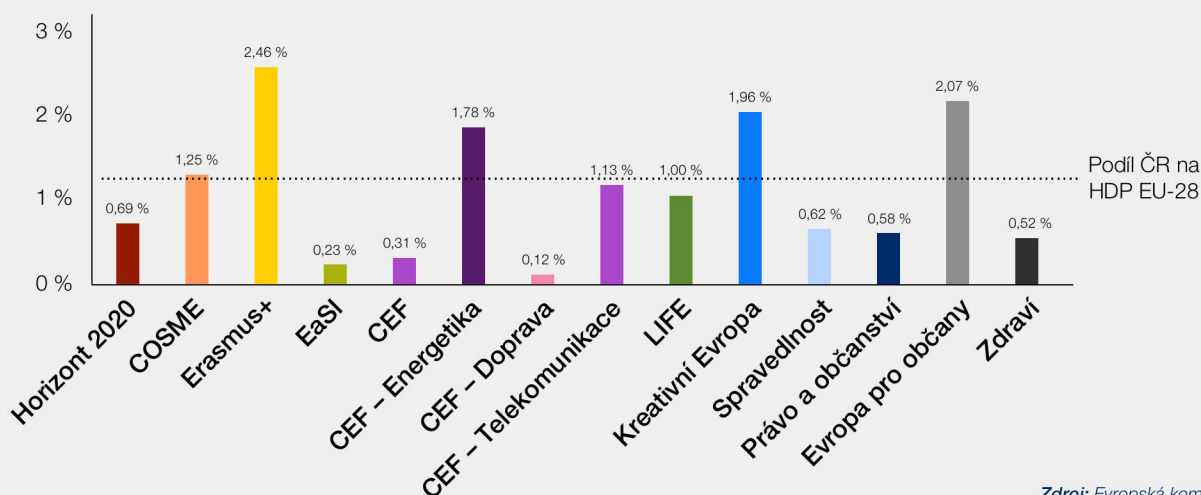
Zdroj: Evropská komise, Ministerstvo financí ČR (Čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU)

Česká republika z většiny přímo řízených programů čerpá méně, než by odpovídalo váze ekonomiky

Podíl ČR na HDP Evropské unie je přibližně 1,2 %, avšak z přímo řízených programů Česká republika čerpá pouze jedno procento. Bez programu Erasmus+, kde mají členské státy garantovaný podíl prostřednictvím národních obálek, činil podíl ČR na čerpání přímo řízených programů v období 2014–2018 přibližně 0,8 %.

Více, než by odpovídalo váze ekonomiky, ČR využívá následující programy: Erasmus+, Nástroj pro propojení Evropy – Energetika, Kreativní Evropa a Evropa pro občany. Naopak méně se daří zapojovat do finančně objemných programů Horizont 2020 nebo Nástroj pro propojení Evropy – Doprava.

Čerpání přímo řízených programů: ČR vs. EU-28 pro období 2014–18

Vysvětlení názvů a tematických oblastí jednotlivých programů

Horizont 2020 – výzkum a vývoj

COSME – podpora malých a středních podniků

Erasmus+ – vzdělávání

EaSI – zaměstnanost a sociální inovace

Nástroj pro propojení Evropy (CEF) – infrastruktura v oblasti dopravy, energetiky a telekomunikací

LIFE – životní prostředí

Kreativní Evropa – kultura

Spravedlnost – rozvoj evropského prostoru práva

Právo a občanství – ochrana a prosazování práv

Evropa pro občany – přiblížení EU občanům

Zdraví – ochrana zdraví

PROGRAM HORIZONT 2020

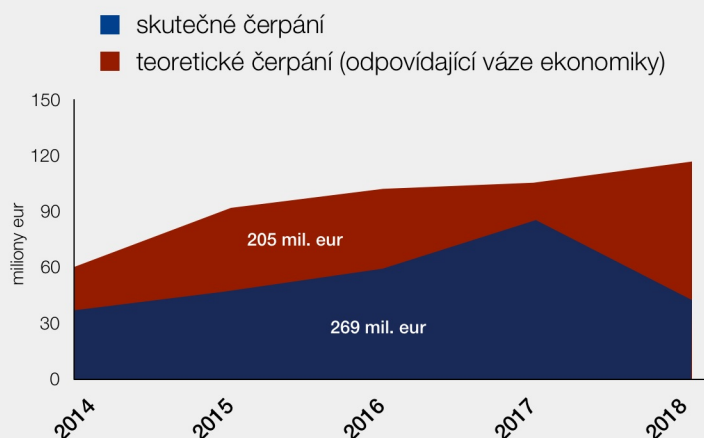
Účast ČR na programu Horizont 2020 je nízká, což je dáno malou aktivitou českých výzkumných týmů, spíše než jejich malou konkurenceschopností

V období 2014–2018 ČR čerpala pouze 0,7 % prostředků programu Horizont 2020. Srovnatelně velké Maďarsko má tento podíl dvojnásobný. Obecně je ovšem zapojení „kohezních zemí“ do programu Horizont nižší.

Kdyby Česká republika čerpala tolik, kolik odpovídá jejímu podílu na HDP Evropské unie, získala by na vědu a výzkum v období 2014–18 o více než 5 miliard. korun více.

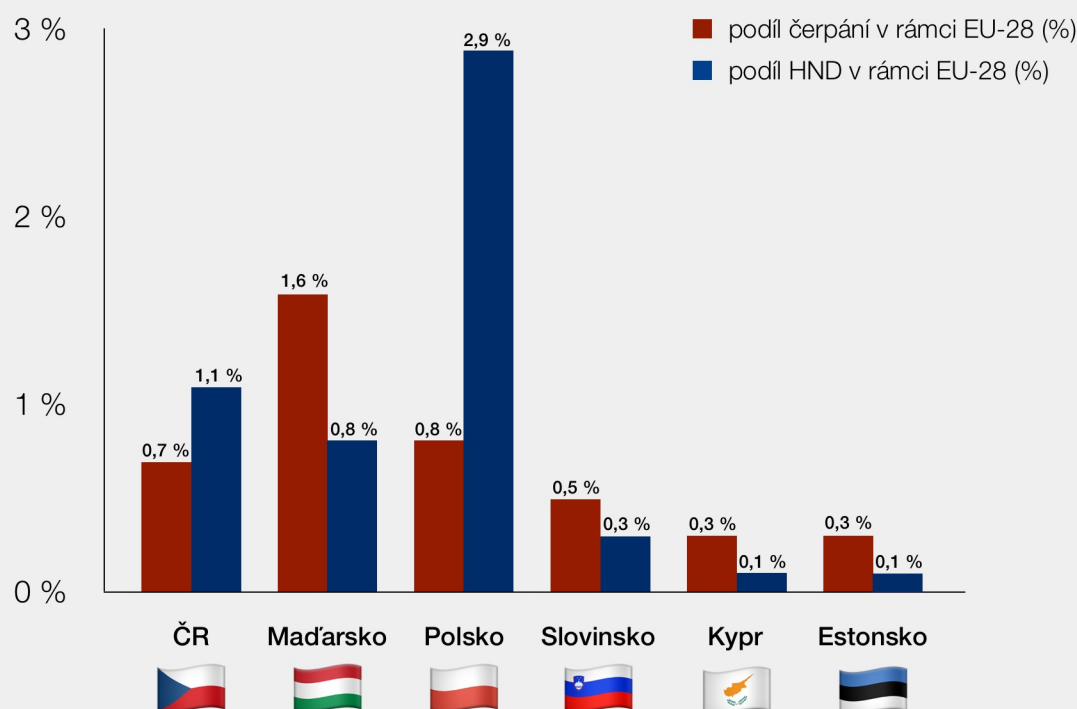
Úspěšnost projektů, ve kterých jsou zapojeny české subjekty, je ovšem vysoká. V tomto měřítku se ČR přibližuje průměru západoevropských států.

Účast ČR na Horizontu 2020

Zdroj: Evropská komise

Porovnání čerpání z programu Horizont 2020

Zdroj: Evropská komise

NÁSTROJ PRO PROPOJENÍ EVROPY (CEF)

Do programu CEF se ČR zapojuje zejména v kohezní části podprogramu Doprava a v oblasti energetiky a telekomunikací

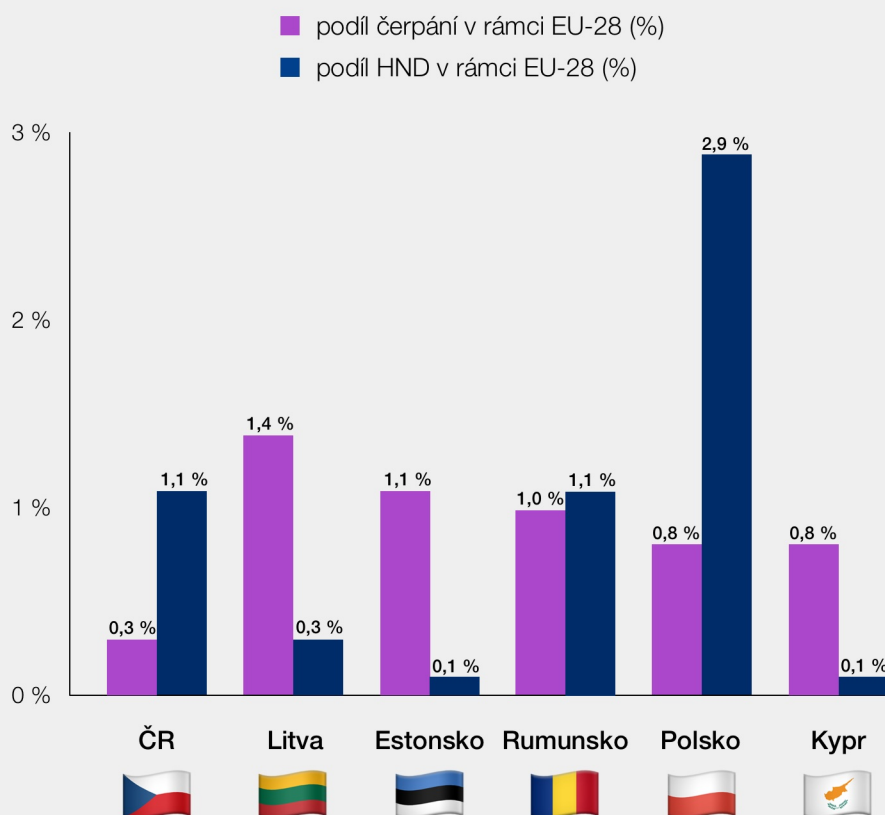
V oblasti dopravy ČR čerpá z programu CEF především z kohezní obálky, která je vyhrazena zemím s nárokem na financování z Fondu soudržnosti. Zde je ČR úspěšná v předkládání projektů, skutečné čerpání je ovšem pomalejší než například v Polsku nebo Maďarsku. V obecné obálce CEF – Doprava, o kterou soutěží všechny země, je účast ČR minimální.

Pokud by ČR v letech 2015–18 čerpala z programu CEF – Doprava tolik, kolik by odpovídalo váze ekonomiky (v obecné i kohezní části), získala by přibližně o 3 miliardy korun více na dopravní infrastrukturu.

Čerpání v menších podprogramech Energetika a Telekomunikace je nadprůměrné.

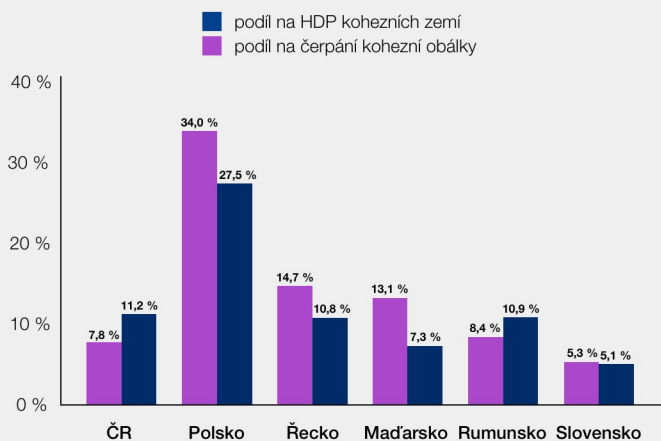
Celkem čerpala ČR z obecné části programu CEF v období 2014–2018 pouze 0,3 %.

Porovnání čerpání z Nástroje pro propojení Evropy

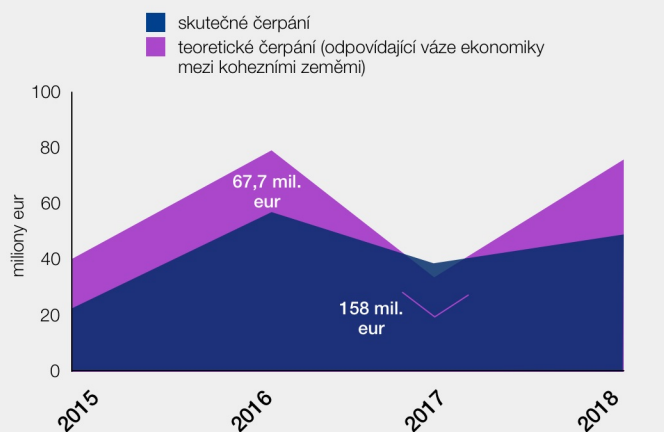
Zdroj: Evropská komise, Úřad vlády ČR

CEF – Doprava (kohezní obálka)

Zdroj: Evropská komise, Úřad vlády ČR

Účast ČR na programu CEF – Doprava (kohezní obálka)

Zdroj: Evropská komise

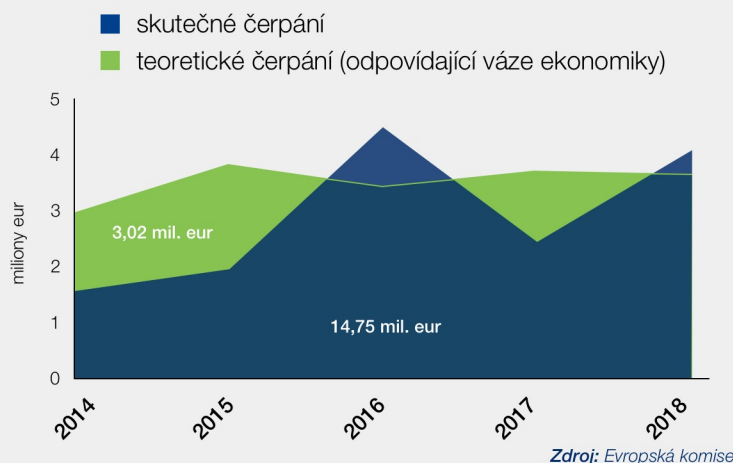
Po pomalejším rozjezdu je v současnosti čerpání z programu LIFE na úrovni, která odpovídá velikosti ekonomiky

V období 2014-18 čerpala ČR přibližně 0,7 % rozpočtu programu LIFE. Ze skupiny „kohezních zemí“ se lépe dařilo do programu zapojovat Lotyšsku, Slovinsku nebo Bulharsku.

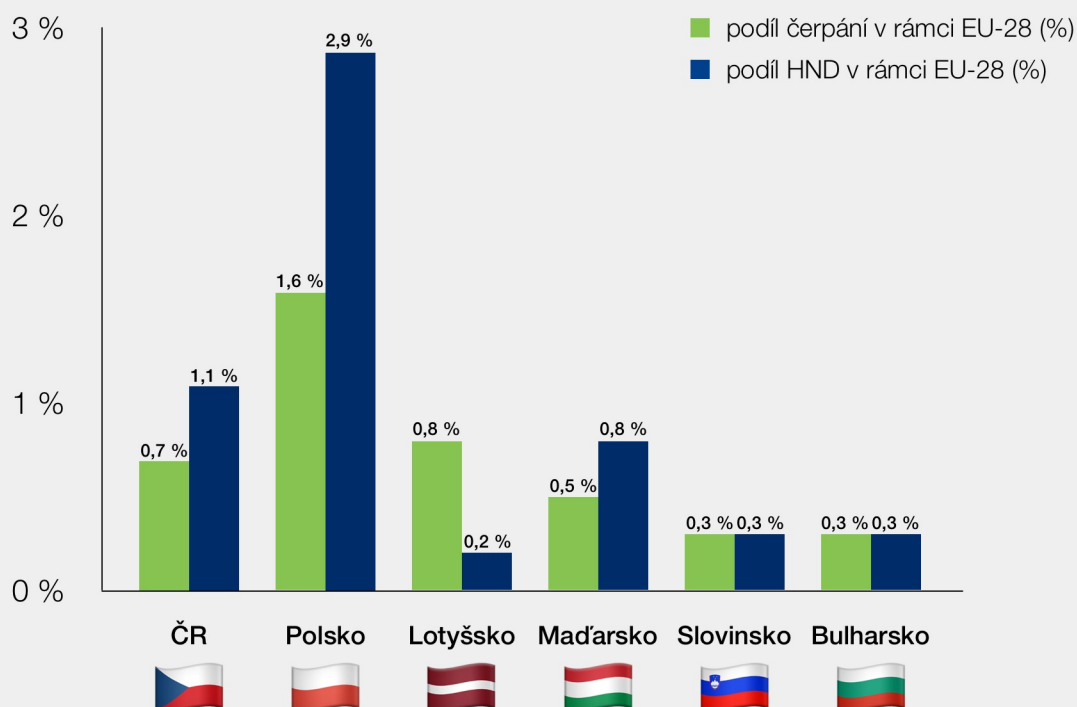
Čerpání odpovídající váze ekonomiky v letech 2014–2018 by Česku přineslo dodatečných téměř 80 milionů korun na inovativní projekty v oblasti ochrany životního prostředí.

Zapojení do programu LIFE se v posledních letech výrazně zlepšilo. V roce 2018 již ČR čerpala nadprůměrně.

Účast ČR na programu LIFE

Porovnání čerpání z programu LIFE

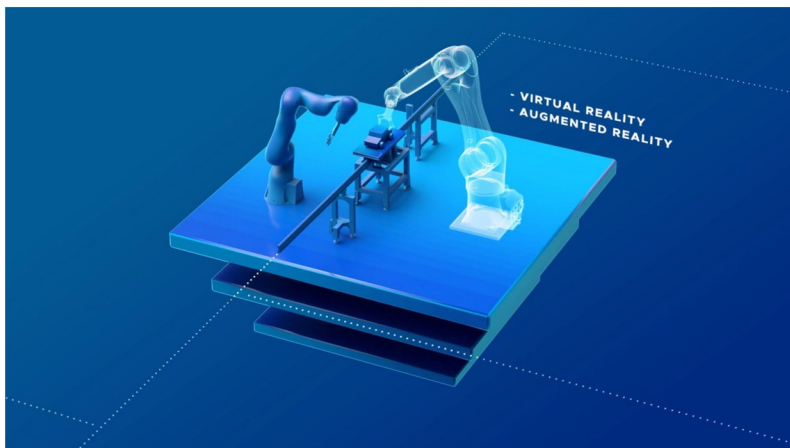
Zdroj: Evropská komise

Horizont 2020: RICAIP

Výše příspěvku:

399 500 eur (fáze 1)

14 986 215 eur (fáze 2)

Projekt **RICAIP**, který byl ve čtvrtek 26. 9. 2019 slavnostně zahájen v Praze na CIIRC ČVUT, posouvá hranice nynějšího chápání automatizované průmyslové výroby směrem k výrobě flexibilní a distribuované. Rozhodnutí o podpoře pro RICAIP (anglická zkratka pro Výzkumné a inovační centrum pro pokročilou průmyslovou výrobu) přišlo z Evropské komise na jaře tohoto roku. Oficiálně projekt startuje nyní, v září 2019. Vznikne tak Evropské centrum excelence pro pokročilou průmyslovou výrobu, největší v oblasti umělé inteligence (AI) a průmyslové robotiky, které stojí na strategické spolupráci Česka a Německa.

Cílem RICAIP je vybudovat unikátní distribuované výzkumné a experimentální pracoviště RICAIP Industrial Testbed Core, první svého druhu v Evropě, které bude sloužit pro vývoj a testování inovativních řešení pokročilé a plně integrované průmyslové výroby, neustále se optimalizující dle měnícího se prostředí. RICAIP má tak například rozvíjet nový virtuální datový a informační prostor, kde každý stroj má své digitální dvojče, které reprezentuje jeho vlastnosti a vstupuje do komunikace s ostatními digitálními dvojčaty.

Partnery projektu jsou jeho hlavní koordinátor CIIRC ČVUT, dále CEITEC VUT a za německou stranu DFKI a ZeMA sídlící v Saarbrückenu. Generální ředitel Evropské komise Jean-Eric Paquet zdůraznil, že získání této podpory je oceněním výjimečné kvality hodnoceného projektu, a upozornil, že od EU získal financování jen každý patnáctý z jinak obecně velmi kvalitních předložených projektů. Toto uznání zaznělo v Bruselu při slavnostním podpisu dokumentu, kterým EU přiděluje částku 15 milionů eur na vybudování centra excelence RICAIP.

Zbývající část financí bude hrazena z evropských strukturálních fondů a národních zdrojů.

Zdroj: databáze CORDIS Evropské komise, RICAIP

CEF – Telekomunikace: WiFi4EU

*Výše jednorázového
příspěvku:*

15 000 eur

Celkový rozpočet (2018–20):

120 000 000 eur

Iniciativa WiFi4EU podporuje zavádění bezplatného wi-fi připojení pro občany a návštěvníky ve veřejných prostorách, jako jsou parky, náměstí, veřejné budovy, knihovny, zdravotní střediska nebo muzea v celé Evropě.

Obce mají díky této iniciativě možnost požádat o poukázku v hodnotě 15 000 eur na financování instalace wi-fi sítě. Zařízení bezdrátové sítě musí být umístěno ve veřejných prostorách dané obce, které ještě nejsou vybaveny bezplatným wi-fi připojením (tzv. hotspotem). Náklady na údržbu sítě ponesou obce.

Do roku 2020 bude k dispozici z rozpočtu EU 120 milionů eur na financování zařízení pro bezplatné veřejné wifi služby až v 8000 obcích ve všech členských státech a také v Norsku a na Islandu. Iniciativa má přispět k pokrytí a digitálnímu začlenění i v odlehlých oblastech, k posílení mobility a podpoře poskytování digitálních služeb veřejným sektorem.

Zdroj: Evropská komise

CEF – Energetika: ACON Smart Grids

Výše příspěvku:
91 237 868 eur

Odhadovaná hodnota projektu:
221 000 000 eur

ACON Smart Grids (Again COnnected Networks) je česko-slovenský projekt v oblasti chytrých sítí na úrovni distribuční soustavy. Hlavním cílem projektu ACON Smart Grids je podpořit integraci trhu s elektřinou v České a Slovenské republice a efektivní integraci chování a aktivit uživatelů sítě tak, aby vznikla ekonomicky efektivní udržitelná elektrizační soustava s nízkými ztrátami a vysokou kvalitou a bezpečností dodávek.

Projekt ACON Smart Grids byl Evropskou komisí zařazen na seznam tzv. projektů společného zájmu pro roky 2018 až 2019 nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 2018/540 v listopadu 2017.

Realizátory projektu jsou provozovatelé distribučních soustav E.ON Distribuce, a.s. (ČR) a Západo-slovenská distribučná, a. s. (SR) za podpory provozovatelů přenosových soustav ČEPS, a.s. (ČR) a Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. (SR). Jedním z cílů projektu je za pomoci investic s finanční podporou z nástroje CEF vybudovat v oblasti střední a východní Evropy moderní a udržitelnou inteligentní distribuční síť s vysokou mírou kvality a bezpečnosti dodávky elektrické energie.

Celková hodnota (maximální výše investic) tohoto projektu zařazeného na třetím seznamu projektů společného zájmu pro roky 2018 až 2019 je cca 221 mil. € (pro českou i slovenskou stranu dohromady) s očekávanou dobou realizace projektu v rozmezí let 2018 až 2024.

Česká strana, společnost E.ON Distribuce, a.s., obdržela v roce 2019 příslib finanční podpory přibližně ve výši 45,3 milionů eur z fondu CEF.

V současné době probíhá vyjednávání o seznamu PCI pro roky 2020 až 2021. Pro nový seznam PCI je projekt ACON rozšířen s celkovou hodnotou investic cca 270 milionů eur a dobou realizace až do roku 2027. Schválený seznam PCI by měla Evropská komise vydat do konce roku 2019, resp. na začátku roku 2020.

CEF – Doprava: **fast-E**

Výše příspěvku:

2 171 835 eur

Celkový rozpočet:

2 555 100 eur

Cílem fast-E (DE/BE) je vytvořit životaschopnou přeshraniční pilotní síť vícestandardních rychlých auto nabíječek v Německu, Belgii, České republice a na Slovensku. Cílem je umožnit komplexní studium uživatelského chování, technických a obchodních úvah před rozsáhlejším zaváděním dobíjecí infrastruktury v Evropě.

Projekt řízený předními evropskými výrobci veřejných služeb, výrobci automobilů a veřejnými subjekty spojuje v geografickém i technickém smyslu interoperabilitu s jinými projekty v oblasti infrastruktury pro rychlé dobíjení. Kromě realizace v Belgii a Německu bude přeshraniční doprava rovněž umožněna prostřednictvím synchronizace s dalšími iniciativami rychlého nabíjení.

Zaváděcí pilotní projekty budou společně podporovat různé typy elektrických vozidel používáním vícestandardních nabíječek a umožní cestování na dlouhé vzdálenosti v Německu a Belgii s přeshraničními spojeními se Slovenskem a s Českou republikou. Kromě toho rovněž posoudí nová místa a propojení s Polskem a Maďarskem a zvýší propojení s jinými existujícími sítěmi rychlého nabíjení v Nizozemsku, Dánsku a Rakousku, odstraní mezeru v síti rychlého nabíjení v Evropě a umožní vytvoření rozsáhlejších infrastrukturních plánů.

Zdroj: databáze CORDIS Evropská komise, fast-E

LIFE: LIFE for Mires

Výše příspěvku:

3 507 002 eur

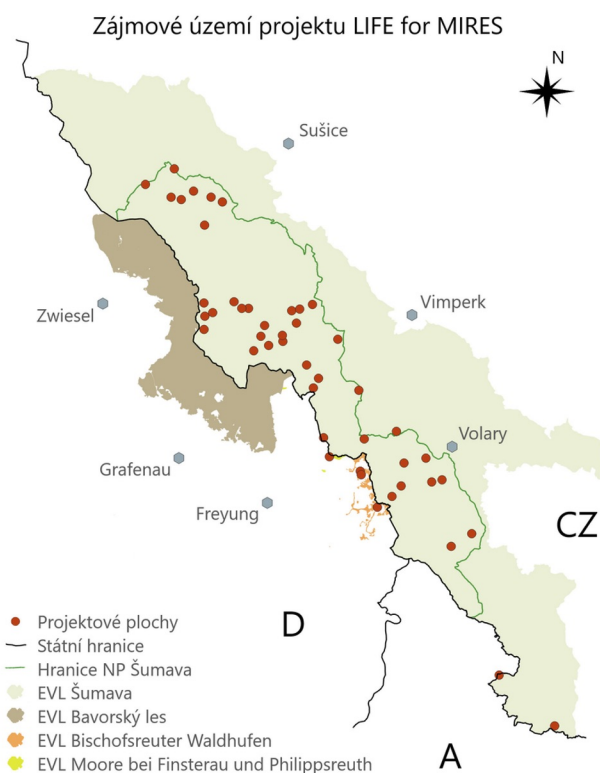
Celkový rozpočet:

5 845 002 eur

Program #LIFEforMIREs pomáhá na Šumavě obnovovat mokřady a rašeliniště. Do roku 2024 půjde do revitalizace více než 1500 ha jedinečných biotopů 3,5 milionu eur z evropského rozpočtu.

V roce 2018 se Správě Národního parku Šumava povedlo získat prostředky pro realizaci poměrně rozsáhlého téměř 7letého přeshraničního projektu s názvem „Přeshraniční revitalizace rašelinišť na podporu biodiverzity a vodního režimu na Šumavě a v Bavorském lese“. Zkrácený název projektu je „LIFE for Mires“, což lze volně přeložit jako život pro rašeliniště.

Cílem tohoto projektu je zlepšení přírodního stavu poškozených rašelinišť i dalších mokřadů a obnova přírodního vodního režimu na ploše 2059 ha. Opatření v terénu budou prováděna na obou stranách hranice a zahrnují mimo jiné i zablokování a zasypání kolem 80 km odvodňovacích kanálů a obnovu 13 km přírodních potůčků. Projekt zahrnuje i velké množství aktivit pro veřejnost, jejichž cílem je informovat lidi z regionu i návštěvníky a zvýšit povědomí o významu mokřadů pro krajinu i její obyvatele. Na realizaci tohoto velkého projektu se spojili čtyři významní partneři: Správa Národního parku Šumava, Národní park Bavorský les, Bund Naturschutz in Bayern a Jihočeská Univerzita. Národní park Šumava je v tomto týmu hlavním příjemcem dotace.

Kreativní Evropa: Nabarvené ptáče

Výše příspěvku:

60 000 eur

Úvěr EuroCreative:

1 294 117 eur

Celkový rozpočet:

6 862 745 eur

Nabarvené ptáče nahlíží zvěrstva druhé světové války očima chlapce, který putuje po východo-evropském venkově. Když režisér Václav Marhoul knihu četl, zasáhla ho natolik, že se pevně rozhodl ji zfilmovat. Dvaadvacet měsíců mu trvalo získat na ni autorská práva. Po prvních čtyřech verzích scénáře pak zažádal program Kreativní Evropa MEDIA o podporu na vývoj filmu. Získal plnou podporu ve výši 60 000 eur.

„Pro fázi vývoje byla zásadní,“ říká filmař. „Využil jsem ji na náročnou literární přípravu a na obhlídky na Ukrajině, v Haliči, Volyni, Polsku a jinde. Na svém předchozím filmu Tobruk jsem totiž pochopil, že scenárista se musí podívat na místa, kde se příběh odehrává, aby vstřelil tamní atmosféru.“ Zrovna Polsko paradoxně mnoho inspirace neposkytlo, protože venkov na tamním východě je pro účely válečného dramatu díky podpoře EU „příliš“ čistý a zvelebený. Na druhou stranu právě tam Marhoul pochopil, že k tomu, aby jeho Nabarvené ptáče fungovalo, musí být natočeno černobíle.

Zcela zásadní pak pro film byla i půjčka umožněná Záručním fondem Kreativní Evropy – finančním nástrojem, který ručí za půjčky určené projektům v kulturních a kreativních odvětvích. V České republice ji poskytuje Komerční banka v rámci úvěru EuroCreative.

„Scházelo mi 33 milionů korun na dotočení,“ říká Marhoul. „Bez téhle půjčky bych Ptáče prostě nedokončil. Půjčka funguje jako revolvingový účet: postupně se čerpá stanovený úvěrový rámec, faktury za natáčení se odesílají bance, ta je kontroluje a pak proplácí.“

Producent vysvětluje, že bez takzvaného více-zdrojového financování se už filmy na evropské úrovni prakticky nedají natáčet. „Není jiná šance než poskládat zdroje jako puzzle,“ popisuje. „Něco poskytne MEDIA, něco Státní fond kinematografie, televize, zahraniční koproducenti, vložíte do toho samozřejmě i vlastní peníze, někdy seženete partnera, či dokonce sponzora. Ale osvětlení mecenáši, kteří položí na stůl 150 milionů a chtějí vidět až hotový výsledek, ti opravdu neexistují.“